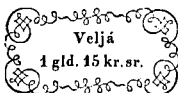
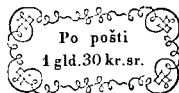

GLASNIK SLOVENSKI.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 1.

V Celovcu 1. julja 1858.

2. zv.

Rojakom!

(Spisal Fr. Cegnar.)

Hej rojaki! opasujmo uma svitle meče,
Plemenita kri po krepkih naših žilah teče,
Bog nam dal je dobro serce, um in
pamet zdravo;
S krepkim glasom oznanujmo domovine
slavo!

Iz pšenice, verli bratje! ljulko populimo,
Zdravo seme v njivo domovine zabranimo,
Da se krepí ona od zaroda do zaroda,
Da na zemlji sluje od izhoda do zahoda.

Doveršujmo nam od zgorej dano naročilo,
Da ne bo nam solnce za gorami zatonilo,
Da sijalo vedno lepše bo pred naše vrata!
Hej rojaki! kviško, da nam pride doba
zlata.

Populimo ternje, lemež naj ledino reže,
Dokler temna noč na naše grobe se ne vleže;
Vreme se zjasnuje, ne bučijo več vetrovi;
Hajdi bratje! kviško, kviško, verli so-
kolovi!

Martin Kerpan z Verha.

(Spisal Fr. Levstik.)

Močilar mi je časi kaj razkladal od nekdanjih časov, kako so ljudje živeli, in kako so imeli to in to réč med sabo. Enkrat v nedeljo popoldne mi je v lipovi senci na klopi pravil naslednjo povest:

V Notranjem stoji vas, Verh po imenu. V tej vasici je živel v starih časih Kerpan, močan in silen človek. Bil je neki tolik, da ga ni kmalo tacega. Dela mu ni bilo mar; ampak nosil je od morja na svoji kobilici angleško sol, kar je bilo pa uže tistikrat ostro prepovedano. Pazili so ga mejači, da bi ga kje nehotoma zalezli; poštenega boja ž njim so se bali ravno tako, kakor pozneje Štampiharja. Kerpan se je pa vedno umikal in gledal, da mu niso mogli do živega.

Bilo je po zimi, in sneg je ležal krog in krog. Deržala je samo ozka gaz, ljudem dovoljna, od vasi do vasi, ker takrat še ni bilo tako cest, kakor dan danes. V naših časih je to vse drugače, se ve da; saj imamo, hvalo Bogu, cesto do vsacega zelnika. Nesel je Kerpan po ozki gazi na svoji kobilici nekoliko stotov soli; kar mu na-proti prižvenketa lep voz; na vozu je pa sedel cesar Janez, ki se je ravno peljal v Terst. Kerpan je bil kméčki človek, zato tudi ni poznal; pa saj ni bilo časa dolgo ozirati se; še odkriti se ni utegnil, temuč prime berž kobilico in tovor ž njo, pa jo prenese v stran, da

bi je voz ne poderl. Menite, da je Kerpana to kaj mudilo ka-li? Bilo mu je, kakor komu družemu stol prestaviti.

Cesar, to vidivši, veli kočijažu, da naj konje vstavi. Ko se to zgodi, vpraša silnega moža: „Kdo pa si ti?“

Ta mu da odgovor: „Kerpan mi pravijo; domá sem pa z Verha od svete Trojice, dve uri hoda od tukaj.“

„I kaj pa nosiš v tovoru?“ cesar dalje vpraša.

Kerpan se naglo izmisli in reče: „I kaj? Kresivno gobo, pa nekaj brusov sem naložil, gospod!“

Na to se cesar začudi in pravi: „Ako so brusi, pokaj so pa v vréčah?“

Kerpan se ne umišlja dolgo, ampak urno odgovori, kakor vsaki človek, ki ve, kaj pravi: „Bojim se, da bi od mraza ne razpokali; zato sem jih v slamo zavil in v vrečo potisnil.“

Cesar, ki mu je bil menda silni možák všeč, dalje pravi: „Anti véš, kako se takej reči streže. Kaj pa da si konjiča tako lahko prestavil? Res nima dosti mesa; pa ima vsaj kosti.“

Kerpan se malo zareži in pravi: „Vem, da imajo vaši konji več mesá; pa vender ne dam svoje kobilice za vse štiri, ki so tukaj napreženi. Kar se pa tiče prestavljanja, gospod! upam si nesti dve take kobili dve uri hoda in tudi še delj, če je treba.“

Cesar si misli: To velja, da bi se zapomnilo, — in veli pognati.

Minulo je potem leto in nekteri dan. Kerpan je pa zmirom tovoril po hribih in dolinah. Kar se pripeti, da pride na Dunaj strašen velikán, Berdávs po imenu, Ta je vabil, kakor nekdanji Pegam, vse junake našega cesarstva v boj. Ali cesar pa tudi ni imel tako boječih ljudi, da bi djal: nihče si ni upal nad-inj; toda kdor se je skusil ž njim, gotovo je bil zmagan. Velikan pa ni bil mož usmiljenega serca; ampak vsacega je umoril, kogar je obladal. — To je cesarju začelo iti po glavi: lejte-si no! kaj bo, kaj bo, če se Berdavs ne ukroti? Usmertil mi je uže vso naj večo gospodo! Presneta reč vender, da mu nihče ne more biti kos! Tako je cesar toževal, kočijaž ga je pa slišal. Pristopi tedaj z veliko ponižnostjo, kakor gré pred tolicim gospodom, in pravi: Cesarost! ali več ne mórete pametovati, kaj se je godilo predlansko zimo blizo Tersta?“

Cesar vpraša nekoliko nevoljin: „Tisti Kerpan, ki je tovoril s kresivno gobo in brusi, ne veste, kako je kobilico v sneg prestavil, kakor bi nesel skledo na mizo? Če ne bo Kerpan Berdavs premogel, drugi tudi ne, tako vam povem.“

„Saj rés,“ pravi cesar, „precej se mora ponj poslati.“

Poslali so veliko, lepo kočijo po Kerpana. Ta je bil ravno tačas natovoril nekoliko soli pred svojo kočo: mejači so bili pa vse čisto ovédili, da se zopet napravlja po kupčii. Pridejo tedaj nád-inj, ter se ga lotijo; bilo jih je petnajst. Ali on se jih ni ustrašil; pisano je po-

gledal in prijel prvega in druge ž njim omlatil, da so vsi podplate pokazali. Ravno se je to veršilo, kar se v četver pripelja nova, lepa kočija. Iz nje stopi cesarski sel, ki je vse vidil, kar se je godilo, in naglo reče ; „Zdaj pa uže vém, da sem prav pogodil. Ti si Kerpan z Verha od svete Trojice, kaj ne ?

„Kerpan sem,“ pravi ta ; „z Verha tudi, od svete Trojice tudi. Ali kaj pa bi radi ? Če mislite zavoljo soli kaj, svetujem, da mirujete ; petnajst jih je bilo, pa se jih nisembal, hvalo Bogu ; samo enega se tudi ne bom.“

Sel pa, ki gotovo ni vedil, zakaj se meni od soli, reče na to : „Le urno zapri kobilu v konják, pa se hitro praznje obleci, pojdeva na Dunaj do cesarja.“

Kerpan ga nevéno pogleda in odgovori : „Kdor če iti na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj, to sem slišal starih ljudi ; jaz ga pa menim sabo nositi, koder bom tovoril, in dokler bom tovoril.“

Služabnik mu pravi : „Nikar ti ne misli, da šale vganjam.“

„Saj bi tudi ne bilo zdravo,“ reče Kerpan.

Na to zopet govori sel : „Kar sem ti povedal, vse je res. Ali več ne veš, kako si bil umaknil predlansko zimo kobilico kočii s pota ? Uni gospod na vozu je bil cesar, pa nihče drugi, véš.“

Kerpan se začudi in pravi : „Cesar ? — Menda vender ne ?“

„Cesar, cesar ! Le poslušaj. Prišel je zdaj na Dunaj hud velikan, ki mu pravimo Berdavs. Tak je, da ga nihče ne vstrahuje. Dosti vojščakov in gospode je uže pobil ; pa smo rekli : če ga živ kerst ne zmore, Kerpan ga bo. Lej, ti si zadnje upanje cesarjevo in dunajskega mesta.“

Kerpana je to s pridom utešilo, ter jako dobro se mu je zdelo do vsega, kar je slišal, in reče tedaj : „Če ni družega, kakor tisti prekleti Berdavs, poslušajte, kaj vam pravim ! Petnajst Berdavsov za malo južino, to je meni toliko, kolikor vam kamen poriniti čez lužo, ki jo preskoči déte sedem lét staro ; samo varite, da me ne boste vodili, za nos ! “To reče, in berž dene sol s kobile, kobilu pa v konják, gre v kočjo, ter se praznje obleče, da bi ga pred cesarjem ne bilo sram. Ko se preobuje, ven priteče in sede v kočijo, ter naglo zderčita proti Dunaju.

Ko prideta na Dunaj, bilo je vse mesto černo pregernjeno ; ljudje so pa klaverno lazili, kakor mravlje, kader se jim zapali mravljíšče.

Kerpan vpraša : „Kaj pa vam je, da vse žaluje ?“

„O Berdavs ! Berdavs ! “ vpije malo in veliko, možje in žene : „ravno dans je umoril cesarjevega sina, ki ga je globoko v serce pekla sramota, da bi ne imela krona junaka pod sabo, kateri bi se ne bal velikana. Šel se je ž njim skusit ; ali kaj pomaga ? Kakor družim, tako njemu. Do zdaj se še nihče ni vernil iz boja.“

Kerpan veli urno pognati, in tako prideta na cesarski dvor, ki pravijo, da je neki silo velik in jako lep. Tam stoji straža vedno pri vratih noč in dan, v letu in zimi, naj bo še tako mraz ; in berž je zavpila o Kerpanovem prihodu, kakor imajo navado, kader se pripelja kdo cesarske rodovine. Bilo je namreč naročeno uže štirinajst dni dan za dnevom, da naj

se nikomur in nikoli ne oglasi, samo tačas, kader se bo pripeljal tak in tak človek. Tako so se veselili Kerpana na Dunaj. Kaj bi se ga pa ne? Presneto jim je bila huda za nohtmi! Ko cesar sliši vpitje, precej vé, kdo je, in teče mu naproti, pa ga pelja v gornje hrame. Čudno lepo je tam, še lepše, kakor v cerkvi. Kerpan je kar zijal, ker se mu je vse tako grobo zdelo. Cesar ga vpraša: „Kerpan z Verha! Ali me še poznaš?“

„Kaj bi vas ne,“ odgovori on; „saj ni več ko dve leti, kar sva se vidila. No vi ste še zmirom lepo zdravi, kakor se na vašem licu vidi.“

Cesar pravi: „Kaj pomagajlubo zdravje, ko pa drugo vse na robe gre! Saj si uže slišal od velikana? Kaj déš ti, kaj bo iz tega, če se kako kaj ne preonegavi? Sina mi je ubil, lej!“ Kerpan, odgovori: „Koga bo družega? Glavo mu bomo vzeli, pa je!“

Cesar ga žalosten zaverne: „Menim da, ko bi jo le mogli! Oh, ali ni ga, mislim, pod solncem junaka, da bi vzel Berdavsus glavo?“

„Zakaj ne? Slišal sem,“ pravi Kerpan, „da vsi ljudje vse vedó; na vsem svetu se pa vse dobi; pa bi se ne dobil tudi junak nad Berdavsus? Kakor sem uboren človek, ali tako peklensko ga bom premiká-stil, da se mu nikdar več ne bodo vernile hudobne želje po Dunaji razsajati; če Bog dá, da je res!“

Kdo bi bil cesarju bolj ustregel, kakor te besede! Le nekaj ga je še skerbelo; zato pa tudi reče: „Da si močán, tega si me prevéril; ali pomisli ti: on je orožja vaje iz mladih dni; ti pak si prenašal zdaj le bruse in kresivno gobo po Krajnskem; sulice in meča menda še nisi vidil nikoli drugej, kakor na križevem potu v cerkvi. Kakó se ga boš pa lotil?“

„Nič se ne bojte,“ pravi Kerpan; „kako ga bom in s čim ga bom, to je moja skerb. Ne bojim se ne meča ne sulice, ne drugega velikano-vega orožja, ki vsemu še imena ne vém, če ga ima kaj veliko na sebi.“

Vse to je bilo cesarju po godu, in berž veli prinesti polič vina, pa kruha in sira rekoč: „Ná Kerpan! pij pa jej; potlej pojdeva orožje izbirat.“

Kerpanu se je to vele malo zdelo; polič vina tacemu junaku; pa je vender molčal, kar je preveliko čudo. Kaj pa je hotel? Saj menda je uže slišal, da gospoda so vsi malojedni zató, ker jedó, kader hoče in kolikor hoče kteri, zgolj dobrih jedi. Ali kmečki človek, kakor je bil Kerpan, ima drugo za bregom. On tedaj povžije, ko bi kviško pogledal, ter naglo vstane. Cesar je vse vidil, in ker je bil premetén mož, tudi precej spoznal, da tacemu trupu se morajo večí deleži meriti; zato so mu pa dajali od tega časa dan na dan, dokler je bil na Dunaji: dve krači, dve četerti janca, tri kopune, in ker sredice ni jedel, skorje štirih belih pogač, z maslom in jajci oméšenih; vino je imel pa na pravici, kolikor ga je mogel.

Ko prideta v orožnico, t. j. v tisto shrambo, kjer imajo orožje, namreč: sablje, meče, jeklene oklepe za na persi, čelade, in kakor se

imenuje to in uno; Kerpan izbira in izbira, pa kar prime, vse v rokah zdrobi, ker je bil silen človek. Cesarja skoraj obide zona, ko to vidi; vender se stori serčnega in vpraša: „No, boš kaj kmalo izbral?“

„V čem si bom pa izbral?“ odgovori Kerpan. „To je sama igrača; to ni za velikana, ki se mu pravi Berdavs, pa tudi za me ne, ki mi pravite Kerpan. Kje imate kaj boljega?“

Cesar se čudi, in pravi: „Če to ne bo za-te, sam ne vem kako bi? Večega in boljega nimamo.“

Na to reče uni: „Veste kaj? pokažite mi, kje je ktera kovačnica!“

Pelja ga hitro sam cesar v kovačnico, ki je bila tudi na dvoru; zakaj taki imajo vso pripravo in tudi kovačnico, da je kladvo in nakovalo pri rokah, ako se konj izbosi, ali če je kaj družega treba, da se podstavi ali prekuje. Kerpan vzame kos železa in naj težje kladvo, ki ga je kovač vselej z obema rokama vihtil; njemu je pa v eni roci pelo, kakor bi koso klepal. „Oj tat sožgani!“ pravijo vsi, ko to vidijo; še cesarju se je imenitno zdelo, da ima tacega hrusta pri hiši. Kerpan kuje in kuje, goni méh na vse kriplje, ter naredi veliko reč, ki ni bila nobenemu orožju podobna; imela je nar več enakosti z mesarico. Ko to izgotovi, gre na cesarski vert, in poseka mlado, košato lipo iznad kamnite mize, kamor so hodili gospoda po letu hladit se. Cesar, ki mu je bil zmirom za petami, berž priteče in zavpije: „Kerpan! i kaj pa to delaš? Da te bes opali! Ne veš, da cesarica raje da vse konje od hiše, kakor to lipo od mize! Pa si jo posekal? Kaj bo pa zdaj?“

Kerpan z Verha pa, ne da bi se bal, ampak odgovori: „Kar je, tu je? Zakaj mi pa niste drugo pokazali, če se vam té tako smili? Kaj bo pa? Drevo je drevo! Jaz pa moram imeti les nalašč za svojo rabo, kakoršnega v boji potrebujem.“

Cesar molči, ker vidi, da ne pomaga zvoniti, ko je toča uže pobila; pa vender ga je skerbelo, kako bi se izgovoril pred cesarico. Kerpan tedaj naredi naj pervo toporišče mesarici, potem pa obseka pol sežnja dolg ter na enem koncu jako debel kij, pa gre pred cesarja: „Orožje imam, ali konja nimam. Saj menda se ne bova peš lasala?“

Cesar, zastran lipe še zmirom nekoliko nevšečen, pravi: „Pojdi, pa vzemi konja, ktereга hočeš. Saj vem, da le širokoustiš. Kdaj bom jaz papež v Rimu? Takrat, kader boš ti zmogel velikana. Če misliš, primi ga, pa mu odstriži glavo, ako si za kaj, da bo imela moja deržava mir pred njim, ti pa veliko čast, in slavo za njim!“

Kerpan je bil malo serdit, pa vender jezo pogoltno in reče: „Kar se tiče Berdavs, to ni igrača, kakor bi kdo z germa zapodil vrabca, ki se boji vsacega ocepka in kamna. Koliko junakov pa imate, da bi si upali nád-inj? Zapomnite si, cesarost! kar sem obljubil, storil bom, če prav od jeze popokajo vsi obrekovavci, ki me mrazijo pri vas. Da bi le vsi ljudje vselej deržali se svojih besedi tako, kakor se mislim jaz,

ako me Bog ne udari ; pa bi nihče ne vedil, kaj se pravi laž na zemlji ! Toda svet je hudoben, ter ne pomisli, da Bog je velik, človek majhen. Zdaj pa le pojte, greva, da konja izbereva. Nočem tacega, da bi pod mojo težo pred velikanom počenil na vse štiri noge, vam v sramoto, meni v sitnost. Dunajčanje bi se smejali, vi pa rekli, pogledjte ga, še konja mi je izpridil !"

Cesar je kar obstekil, poslušaje modrost Martinovih ust, in potem gre ž njim. Ko prideta v konjak, povpraša : „Po čem bodeš pa konja poznal, je-li dober ali ne?“

Kerpan odgovori : „Po tem, da se mi ne bo dal za rep čez prag potegniti.“

Cesar pravi : „Le skusi ! Ali daravno si, prekanjeni tat, storil mi dovolj sitnosti pred cesarico ; svarim te, vari se, da te kateri ne ubije ; konji so iskri.“

Martin Kerpan pak izleče prvega in zadnjega, in vse druge čez prag ; še celó tistega, ki ga je sam cesar jahal samo dvakrat v letu, namreč : o veliki noči pa o svetem telesu ; to se je menda cesarju posebno pod nos pokadilo. Potem reče Kerpan : „Tukaj ga nimate za moje sedlo ! Pojva k družim !“

Cesar odgovori čmären : „Čeniso ti za-te, moraš peš bojevati. Ti nisi pravdanski človek ! Vem, da ga nimam v cesarstvu tacega, da bi ga ti zagovédnež ne izlekel !“

„Ta je pa užé prazna !“ pravi Kerpan. „Jaz imam doma kobilico, ktere ne izleče nobeden vaših junakov, stavim svojo glavo, če ni drugače ; da ne porekó Dunajčanje z Berdavsom vred, da lažem.“

„Pa ni tista“, vpraša cesar, „ki si ž njo plesal po snegu ?“

„Tista, tista!“ zaverne on.

Cesar pa se razhudi, rekoč : „Zdaj pa užé vidim, da si bebec ali pa mene delaš bebca ! Vari se me, Kerpane ! moja roka je dolga.“

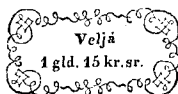
Kerpan mu v smehu odgovori : „Če je s tim dalja, pa vender ne seže velikanu še celo do pasa ne, nikar užé do brade, da bi ga malo oskubla in zlasala. Ampak pustimo šale tacim ljudem v napotje, ki nimajo družega dela, kakor da ž njimi dražijo svojega bližnjega ; meníva se raje od Berdavs, ki še zdaj nosi glavo. Pošljite mi hitro po kobilo ; ali pa naj grem sam po njo. Toda potlej ne vem ? — Ko bi mene več ne bilo nazaj ? — — Bogu je vse mogoče !“

Cesar, ko to sliši, urno pošlje na Verh po Kerpanovo kobilico. Ko jo pripeljajo na Dunaj, Kerpan reče : „Zdaj pa le vkup dunajski junaki, kjer vas je še kaj ! Moje kobilice, kakor je viditi slaba, vender nihče ne potegne do praga, nikar užé čez prag !“

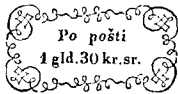
Skušali so jahači in konjarji, in vsi tisti, ki so učeni, kako velja v strah prijeti konja, bodi si hud ali pa krotak, pa kobilice nihče ni premaknil z mesta ; vsacega je vergla na gnojno gomilo. „Bes te lopi !“ reče eden in drugi, „majhno kljuse, velika moč !“

(Konec prihodnjič.)

GLASNIK SLOVENSKI.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 2.

V Celovcu 15. julja 1858.

2. zv.

Noč.

(Spisal Fr. Cegnar.)

Polnoč ura bije,
Brez števila zvezd na nebu sije.
In med njimi tiha luna plava,
Blede žarke iz višave
Vliva na nižave.

Bisern pas šumljaje
Dere potok skozi tamotne gaje,
Val za valom na skalovje pluska;
Bistra voda brege pere,
V sivo reko dere.

Sova se hudiče,
S kljunom tici sivo perje ruje;
Iz berlogov divja zver prihaja,
Iz debelih gojzdov hodi,
Po poljanah brodi.

V hiše stopa spanje,
Za njim hodi lahkonožno sanje,
Čudno na uho šepeta spijočim,
Bele grade jim obeta,
S ternjem čelo opleta.

Pevce ne miruje,
V tišem miru zlato pesen kuje;
Širi se mu serce v tesnih persih,
Bister potok harmonije
Mu iz serca lije.

Bogatin počiva,
Svilnata odeja ga pokriva;
V slami vbogi trudne ude krepí;
S skerhjo se skopin odeva,
Zlati kup prešteva.

Zvezda se uterne,
In človeka černi pert ogerne;
Poleg njega zvesta duša joka;
Mertvega na pare deva,
V tugi omedleva.

Luni se umika,
Med gormovjem se zločin potika;
Krti tolovaj preži ob cesti;
Po tamoti zli duhovi
Se glasijo sovi.

Božji angelj čuje:
Nad pravičnim krila razteguje,
Hudega duha podi od njega,
Sladkimir na lice troši,
Duše k Bogu nosi.

Martin Kerpan z Verha.

(Konec.)

Prišel je čas boja z velikanom; bilo je ravno svetega Erazma dan. Kerpan vzame kij in mesarico, zasede kobilico, pa jezdi iz mesta na travnik, kjer se je Berdavs bojeval. Martina je bilo čudno gledati: njegova kobilica je bila majhna, noge je imel velike, tako da so se skoraj po tleh za njim vlekle; na glavi je pa nosil star klobuk ši-

rocih krajev, na sebi pa debelo suknjo iz domače volne: vender se nobenega ni bal; celó sam cesar ga je rad poslušal, kader je kakšno prav žaltovo razderl.

Ko ugleda Berdavs jezdicca, svojega sovražnika, začne s hrohotom smejati se, in reče: „Ali je to tisti Kerpan, ki so ga poklicali nad me tako deleč, tam z Verha od svete Trojice? Mar bi raje bil ostal doma za pečjo, da bi ne cvelil svoje stare matere, ako jo še imaš, da bi ne žalil svoje žene, ako ti jo je Bog dal. Pojdi mi izpred oči, da te vidil ne bom, pa le naglo, dokler mi je serce še usmiljeno. Če me zgrabi jeza, ležal boš na zemlji kervav, kakor je sam cesarjev sin in sto družih!“

Kerpan mu odgovori: „Če nisi z Bogom še spravljen, urno skleni, kar imaš; moja misel ni, dolgo čakati, mudi se mi domu za peč; tvoje besede so mi obudile v sercu živo željo do svoje kočice in do svoje peči; ali poprej vender ne pojdem, da tebi vzamem glavo. Pa ne zameri! To mi je naročil moj gospod, cesar; jaz nisem vedil ne za te, ne za tvoje velikanstvo in za vse kervave poboje. Prijezdi bliže, da si podava roke: nikoli si jih nisva poprej; nikoli si jih ne bova pozneje; ali pravijo, da Bog nema rad, če pride kdo z jezo v sercu pred sodni stol.“

Velikan se nekoliko začudi, ko to sliši. Naglo prijezdi, ter mu poda svojo debelo roko. Kerpan mu jo pa tako stisne, da precej kri izza nohtov udari.

Berdavs malo zareži, pa vender nič ne pravi, ampak misli si: ta je hud in močan: pa kaj bo — kmet je kmet; saj ne zna bojevati se, kakor gre junakom.

Urnó zasukne!a vsaki svojega konja, in zdirjata si od deleč zopet naproti. Berdavs visoko vzdigne meč, da bi uže o prvem odsekal sovražniku glavo; ali ta mu urno podstavi svoj kij, da se meč globoko zadere v mehko lipovino; in preden ga velikan more izdreti, odjaha Kerpan z male kobilice, potegne Berdavs na tla, pa ga položi, kakor bi otroka v zibel déval, ter mu stopi za vrat in reče: „No, zdaj pa le hitro izmoli en očenašek ali dva, in pa svojih grehov se malo pokesaj; izpovedal se ne boš več, nimam časa dolgo odlášati, mudi se mi domu za peč: znaj, da komaj čakam, da bi zopet slišal zvon, ki poje na Verhu pri sveti Trojici. To izreče, pa vzame počasi mesarico, ter mu odseka glavo, in se verne proti mestu.

Dunajčanje, ki so do zdaj le od deleč gledali, prideró k njemu, tudi sam cesar mu pride naproti, pa ga objame pričo ljudstva, ki je vpilo na vse gerlo: Kerpan je nas otel! Hvala Kerpanu, dokler bo Dunaj stal!

Kerpanu se je to kaj dobro zdelo, da je dosegl toliko čast, in deržal se je na svoji kobilici, kakor bi šel v gostje vabit. Saj se je tudi lahko; še tu med nami, če kdo kacega slepca ali belouško

ubije, še ne vé, na kateri germ bi jo obesil, da bi jo vidilo več ljudi.

Ko pridejo v cesarsko poslopje vsi knezi, vojskovodje in vsa prva gospoda s Kerpanom, spregovori naj na prvo sam cesar in pravi: „Zdaj si pa le izberi! Dam ti, kar želiš, ker si zmogel toliciga sovražnika, in otél deželo in mesto velike nadloge in nesreče. Nmam take stvari v cesarstvu, da bi djal: ne dam ti je, če jo hočeš; celo Jerico, mojo edino hčer, imaš na ponudbo, ako nisi še oženjen.“

„Oženjen sem bil, pa nisem več, odgovori Kerpan; rajnica je umerla, druge pa nisem iskal. Sam ne vem, kako bi vender, da bi ne bilo meni napek, Bogu in dobrim ljudem pa všeč. Vašega dekleta sem uže vidil. Če je tudi še tako pametna, kakor je lepa, potlej naj se le skrije moja babnica pred njo v vsih rečeh. Dobrote res da je nava-jena, tistega ne bom djal, ker je od bogate hiše doma; pa saj na Verhu pri sveti Trojici spet nismo zgolj berači; pri nas tudi skozi vse leto visi kaj prekajenega na ražnu. Samo to ne vem, kako bo? — Nesla sva bila z Marjeto v opertnih košéh enkrat grozdje v Terst. Nazaj gredé mi je bila pa ona zbolela na potu. Tako se mi je sitno zdelo, da vam ne morem povedati! Raje bi bil imel, da bi se mi bile utergale v cerkvi naramnici obé kmalo, takrat ko bi ravno bil sveče prižigal. Ni bilo drugače: naložil sem jo v opertni koš, koš pa na pleči, ter sem koračil mastito ž njo! Izhajal bi uže bil; saj Mrčetačka je bila tako majhna, kakor deklina trinajstih let — pa jih je nadloga vender imela uže trideset, ko sva se jemala — težka tedaj ni bila; ali kamor sem prišel, povsod so me vprašali, kakšno kramo prodajam? To je presneto slaba krama, babo po svetu prenašati! In ko bi se zdaj na cesti nama spet kaj tacega nakretilo, vaši hčeri namreč in pa meni? Od tukaj do Verha se pot vleče, kakor kurja čéva. Koša revež nemam, kobilica ima pa samo eno. sedlo! Pa bi tudi ne bilo čudo, ko bi zbolela; saj vemo vsi, da take mehkote niso vajene od petih zjutraj do osmih zvečer cika coka, cika coka s konjem. Če se to prav do dobrega vse premisli, menda bo nar bolje, da vam ostane cesarična, meni pa udovstvo, čeravno prav za prav dosti ne maram zanje; ali kar Bog da, tega se človek ne sme braniti.“

Cesarica pa še zdaj ni bila pozabila košate lipe nad kamnito mizo na vertu; zato je tudi ni bilo zraven; poslušala pa je za vratmi, kakor imajo ženske navado, ki bi rade vse izvedile. Ko sliši, da cesar ponuja Kerpanu svojo hčer v zakon, pride tudi ona, in pravi: „Ne boš je imel, ne! Lipo si mi izpridil; hčere ti pa ne dam! Ljubez-njivi moj mož! menda ti je kri v glavi zvreła — ne morem ti do-brega reči — da govoriš take besede, ki sam dobro veš, da so prazne ena in druga. Pa tudi vas naj bo sram vas, gospodje! Gerdo je takó, da se mora kmet za vas bojevati! Še dan danes bi lipa lahko stala, pa tudi velikan več ne imel glave, ko bi vi kaj veljali. Pa saj vem: kar so se obabili možje, je vsaka baba neumna, ktera se omoži! Res

je, Kerpan! otel si cesarstvo, in tudi Dunaj si otel; zato boš pa dobil vina sod, ki derži petdeset malih veder, potem sto in pet pogač, dvajset jancev; in pa osem in štirideset krač ti bomo dali. Dobro me poslušaj! To moraš pa vse domu na Krajnsko spraviti, ako hočeš. Prodati pa ne smeš cepëra, ne tukaj, ne na potu. Kader boš na Verhu pri sveti Trojici, potlej pa stori, kakor se ti zdi. In ker zdaj nimamo tukaj nobenega Berdavsja več, menda ne bo napek, če osedlaš imenitno svojo kozico, ki praviš da je kobilica, pa greš lepo po časi proti Verhu. Pozdravi mi tamkaj vse Verhovščeke, posebno pa mater županjo!"

Cesarica je to izgovorila, pa je šla precej spet v svoje hrame. Vsih gospodov je bilo jako sram. Kaj bi jih pa tudi ne bilo? Prebito jih je obrenkala; prav kakor tacim gre! Kerpan se je pa deržal, da je bil skoraj hudemu vremenu podoben. Kakor bi se za Mokricem bliskalo, tako je streljal z očmi izpod serditega čela; obervi so mu pa seršele, ko dve metli. Da te treni, kakó je bilo vsim okoli njega čudno pri sercu! Še cesar je plaho od strani gledal, cesar! Pa vender, ker sta bila vedno velika prijatla, zato se počasi prederzne in reče mu: „Kerpane, le ti molči; midva bova uže naredila, da bo prav! Kerpan ga pa nič ne posluša, temuč zadene si na desno ramo kij, na levo pa mesarico, stopi k durim, in reče: „Veste kaj? Bog vas obvari! Pa nikar kaj ne zamerite!“ Na te besede prime za kljuko, pa kakor da bi hotel iti.

Cesar poteče za njim: „Čaki no! Daj si dopovedati! Bog nas vari; saj menda nisi voda!"

Kerpan odgovori: „Koga? Menite, da nisem še zadosti slišal, kalli? Meni bi gotovo segla brada uže notri do pasa, ali pa še delj, ko bi se ne očedil vsaki teden dvakrat; pa bo kdo pometal z manoj? Kdo je po-me poslal kočijo in štiri konje? Vi ali jaz? Dunaja ni bilo meni treba, mene pa Dunaju! Zdaj se pa takisto dela z manoj? In pa še zavoljo mesa in vina moram očitke požirati? Uže nekatere matere sem jel kruh, črnega in belega; nekterega očeta vino sem pil: ali nikjer, tudi pri vas nisem in ne bom dobil take postrežbe, kakorsna je v Razdertem pri Klinčarji. Ni gerjega na tem svetu kakor to, če se kaj da, potlej pa očita! Kdor noče dati, pa naj ima sam! Pa tudi, kdo bi mislil, da lipove pravde še zdaj ni kraja ne konca? Ali je bilo tisto drevesce vaš bog ali kaj? Tak les raste za vsacim germom, Kerpana pa ni za vsacim voglom, še na vsacem cesarskem dvoru ne, hvalo Bogu! Darove pa spet take dajete, da človek ne more do njih; to je ravno, kakor bi mački miš na rep privezal, da se potlej verti sama okrog sebe, doseči je pa vender ne more. Petdeset malih veder vina, pet in sto pogač, dvajset jancev, in pa osem in štirideset krač; tako blago res ni siromak; ali kaj pomaga? Prodati ne smem; iz Dunaja na Verh pa tudi ne kaže prenašati! Pa jaz bom drugo naredil, kakor se nikomur ne zdi! Deske si bom znesel na dvorišče, in ako

jih bo premalo, potlej bo pa drevje zapelo. Vse bom posekal, kar mi bo prišlo pod sekiro, bodi si lipa ali pa lipec, hudolesovina ali dobroletovina, nad kamnito ali nad leseno mizo; pa bom postavil sredi dvorišča kolibo, in tako dolgo bom ležal, dokler bo sod moker, pa dokler bom imel kaj prigrizniti. Ampak to vam pravim: samo še enkrat naj pride Berdavs na Dunaj, potlej pa zopet pošljite po-me kočijo in služabnika, ali pa še celo svojo hčer, ki ne maram za-njo malo in dosti ne; pa bomo vidili, kaj boste pripeljali z Verha od svete Trojice! Ako bo Kerpan, mesa in kosti gotovo ne bo imel; ampak iz ovsene slame si ga boste morali natlačiti; pa se ga ne bodo še vrabci dolgo bali, nikar uže velikani! Mislil sem iti brez besedice govorjenja. Ker ste me pa sami vstavili, ne bodite hudi, če sem vam katero grenko povedal; saj menda veste, kako je djal rajnik Jernejko na Golem: ali ga bom s pogačo pital, kader se s kom kregam! Kar ga bolj vjezi, to mu zabelim. Zdaj pa le zdravi ostanite!"

Cesar pravi na to: „Martin, poterpi no! Vsaj ne bodi tako neučakaven. Ti ne pojdeš od naše hiše, verjemi, da ne. Saj sem jaz gospodar, veš!"

Kerpan odgovori: „Vsaki človek je tak, kakoršnega je Bog dal; vsaki ima nekaj nad sabo: kdor ni gerbast, morda je pa trobast! Moje obnašanje ni za vas uže vidim, da ne. Tega se tedaj ne menimo, da bi jaz tukaj ostal. Saj tudi kobilica, ki se ji pravi kozica, ni vajena zmirom ob suhi kermi. Doma se je pasla po gozdu, na potu pa ob cestah!"

Na to pristopi minister Gregor, ki je imel ključe od cesarske kase, ker taki imajo za vsako reč posebej služabnika. Minister se oglasi: „Cesarost! veste kaj? Vaš norec Stehàn je umrl; včeraj smo imeli osmi dan za njim, Bog mu daj nebeško luč! Stehan in Kerpan, to si je nekam jako podobno. Kaj menite? Morda bi le-ta prevzel njegovo službo? Nič se ne vé. Zvitorepec je; debel je; smešen tudi, jezičen ravno tako; vse kerščanstvo ga nima tacega!"

Kerpan odgovori: „Magister Gregor, veste kaj? Enkrat sem bil vaš bebec, dvakrat pa ne bom. Smejalo bi se malo in veliko meni in moji zarobljeni pameti, ko bi to naredil. — Zdaj pa dobro, da mi je prišlo na misel! Kmalo bi bil pozabil, kar imam uže dolgo na jeziku. Cesarost! nekdaj ste me bili srečali s kobilico v snegu kaj ne?"

Cesar: „Bilo je tako bilo!"

Kerpan: „Kaj pa sem nesel na tovoru?"

Cesar: „Bruse pa kresivno gobo."

Kerpan: „To je bilo tačas, ko ste se vi peljali v Jeruzalem."

Cesar: „Bosa je ta! V Terst sem šel; za Jeruzalem toliko vem, kolikor za svojo zadnjo uro."

Kerpan: „Jaz pa za bruse in kresivno gobo ravno toliko. Takrat, veste, vam nisem bil resnice povedal, kar mi je še zdaj žal. Angleško sol sem prenašal. Saj se nisem bal prav za prav ne vas, ne vašega

kočijaža. Pa taka je le: kader se človek zasukne iz pravega pota, naj bo še tako močan, pa se vender boji, če veja ob vejo udari."

Na to pravi minister Gregor: „Ne veš, da je prepovedano? To je nevaren človek; državi dela škodo. Primate ga, zaprimo ga!"

Kerpan odgovori: „Kdo me bo? Morda vi dolgopetec, ki ste suhi, kakor ražen; ki je vas in vašega magistrovanja z vami komaj za polno pest? Z eno samo roko vas porinem čez svetega Štefana streho, ki stoji sredi mesta! Nikar praznih besed ne razdirajte!"

Cesar pravi: „Le ti meni povedi, če bi morda še kaj rad. Midva ne bova v sovraštvu ostala ne, če Bog da, da ne. Minister Gregor, ti ga pa le pusti! Uže jaz vem, kako je!"

Kerpan odgovori: „Poslušajte me tedaj! Moje otepanje z Berdavsom vém da je imena vredno. Kaj se zna? Morda bodo postavači še celo skladali pripovedovavke in pesmi, da se bo govorilo, ko ne bo ne vas ne mene, kosti ne persti, če ne bo magister Gregor dal drugače v bukve zapisati. Pa naj stori, kakor če; meni se ne bo s tim ne prikupil, ne odkupil. Ampak vender je vsaki delavec vreden svojega plačila, to sem v cerkvi slišal. Če je vaša draga volja, dajte mi tedaj pismo, ki bo veljavno pred vsako duhovsko in deželno gosposko; pa tudi svoj pečat morate udariti, da bom brezi skerbi nosil angleško sol po svetu. Če mi to daste, naj bom ves malopridnež, kolikor me je pod klobukom, ako vam bom kdaj kaj opotikal, dokler bom tovoril!"

Cesar je bil precej pri volji; minister Gregor pa nikakor ni pritegnil. Ali cesar ga ni poslušal, ampak še le djal je: „Gregor, vzemi pero, pa zapiši, kakor je Martin rekel!"

Minister Gregor se je kislo deržal, branil se pa le ni, kar so mu veleli; zakaj cesarja se vender vsaki boji. Kader je bilo pismo narejeno in zapečateno, pravi cesar Kerpanu: „Martin, ali prodáš meni pogače in vino, pa kar je še družih reči? Nar laže bo tako lej! S cesarico bom uže jaz govoril, da bo prav. Mošnjo cekinov ti dam; ti boš pa blago pustil. Kdo bo to prenašal iz Dunaja do svete Trojice?"

Kerpan odgovori: „Poldrugo mošnjo, pa še kakšno krono po verhu, vem da je lepo vredno, ko bi prodajal brat bratu. Pa naj bo no, pri vas ne bom na tisto gledal. Samo da jaz ne bom imel pri cesarici zavoljo tega nikakoršnih ohodkov; ne lazim rad okoli gosposke! Pa saj imam priče, da ste vi prevzeli vse sitnosti, ki bodo prišle prvič ali drugič iz tega, dobro me poslušajte!"

Cesar mu de: „Nič se ne boj; to bom uže poravnal sam brez tebe. Na mošnjo; tu je pa še pismo. Saj nocoj tako še ne pojdeš iz grada, če le misliš iti; priklonil se je uže dan, ter noč se bliža."

Ali Kerpan odgovori: „Lepa hvala vam bodi nar popred za pisemce, da ga bom v zobe vergel vsacemu, kdor me bo vstavljaj na cesti; pa tudi zavoljo mošnjčka se ne bom kerčil. Kaj se vé, kaj zadene človeka v ne-

znanji? Morda mi utegne še na hvalo priti. Vselej pravijo: bolje derži ga, kakor lovi ga! Pri vas pa ne bom ostajal čez noč, ako se vam ne zamerim skozi to. Uže hudo me ima, da bi spet enkrat bil na Verhu pri sveti Trojici. Samo še nekaj bi vas rad prosil, ko bi mi dali človeka, da bi me spremil do ceste. Mesto je veliko; hiš je, kolikor jih nisem še vidil, kar sol prenašam, akoravno sem uže v Reki bil, tudi v Kopru, na Verhniki in v Ljubljani; ali tolicih ulic ni nikjer. S kočijažem sva se hitro vozila, in toliko vem, kod sem prišel, kakor bi bil imel oči zavezane; pa sem vender gledal na levo in tudi na desno; ali to ni dano vsacemu človeku, da bi vselej vedil, kje je."

Cesar mu je obljubil svojega služabnika, potlej mu je roko postal, pa tudi Gregorju velel, da naj mu jo poda. Minister se ni branil; ali vender je bil zavoljo pisma ves zelen od jeze.

Kerpan zadene kij in mesarico, in to so bile njegove zadnje besede pred cesarjem: „Ko bi se spet oglasil kak Berdavs ali kdo drugi, saj veste, kje se pravi na Verhu pri sveti Trojici. Pozdravil bom pa uže Verhovščke in mater županjo. Zdravi ostanite!"

„Srečno hodi!" pravi cesar, minister Gregor pa nič.

Vinska terta.

(Konec.)

Gotovo so že sadili terto ob času Homerja na Greškem in v mali Azii. Lepa je povest, v kateri so pripovedovali Gregi zgodovino vinstva.

Bog, ki preganja skerbi, jim je bil Dioniz, sin Jupiterjev in Perzefonin. Se v mladih letih je delal velike čudeže. Enkrat je spal na bregu morskem, pa so prišli mornarji in ga ukradli. Zbudil se je še le, ko so že daleč bili na širokem morji. Zastonj je prosil terdoserčnih mornarjev, da bi ga peljali nazaj na otok Naksos. Kermarju samemu se je smilil lepi in prijazni deček, pa kaj bi bil opravil sam proti vsem, ki so mislili dečka drago prodati. Pa glej, na povelje dečkovo se barka ustavi in kar premakniti se noče. Vinska terta se začne viti krog vesel in jamborov. Deček Dioniz sam je stal pred njimi kakor vinski bog, jezo majaje svojo s tertnim listjem ovito palico, in risi in levi so mu ležali pred nogami. Mornarji so se zbal, poskakali so v morje in se spremenili v ribe delfine. Le pobožnemu kermarju se ni zgodilo nič hudega, ki je peljal barko nazaj na Naksos, kjer so darovali naj poprej Dionizu. Ko je dorasel bog, je prehodil celi svet notri do daljne Indije, učil je ljudi terto saditi, pravice deliti in veliko umetnij. Povsod so ga spoštovali kot naj večjega dobrotnika. Vladarji, ki niso hteli terte saditi, so bili bolni na duhu in na telesu. — Večnemu bogu sovražne moči, Titani, so se bojevali z Jupiterjem. Sin mu je pomagal v podobi levovi, pa Titani so ga raztergali in ude raztrosili, Minerva